

ביאורים ומילואים - על סדר הדף היומי

דרכי יצחק

St. Thomasstraat 26 2018 Antwerpen

שפיקוב

מסכת שקלים פ"א ה"א

דף ג' ע"א

בגמ', תמן תנינן משקין בית השלחין.

א. והוא משנה בריש מועד קטן, ופי' שם בפירוש המיוחס לרש"י (ב. ד"ה משקין בית השלחין במועד) "משקין אותה, אפילו בחולו של מועד, לפי שהוא לו הפסד גדול אם אינו משקה אותה, ודבר של הפסד התירו חכמים לטרוח בו בחולו של מועד, כמו שאנו מוצאין במסכת חגיגה (י"ח.), דכתיב 'ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה' אלהיך' מה שביעי עצור בעשיית מלאכה אף ששה עצורים בעשיית מלאכה, אי מה שביעי עצור בכל מלאכה אף ששה עצורים בכל מלאכה, תלמוד לומר, 'השביעי' שביעי עצור בכל מלאכה, ואין ששה עצורים בכל מלאכה, הא לא מסרן חתוב אלא לחכמים, לומר לך איזו מלאכה אסורה בחולו של מועד ואי זו מותרת, ומלאכה שיש בה הפסד אם אינו עושה אותה, כגון להשקות בית השלחין התירו חכמים". וכן דעת הר"ף (ב. מדפי כ"ה) ועוד ראשונים, דמלאכת חוה"מ אסורה מן התורה, ורק נמסרה לחול להכריע איזה מלאכה תיאסר ואיזה לא.

אמנם דעת הרמב"ם (פ"ז מ"ח כ"ה) "חולו של מועד, אף על פי שלא נאמר בו שבתון, הואיל ונקרא מקרא קודש, והרי הוא זמן חגיגה במקדש, אסור בעשיית מלאכה, כדי שלא יהיה כשאר ימי החול שאין בהם קדושה כלל. והעושה בו מלאכה האסורה, מכין אותו מכת מרדות, מפני שאיסורו מדברי סופרים".

וביארנו הגה"מ והמגיד משנה, דדעת הרמב"ם דאיסור המלאכה בחוה"מ לא הוה אלא מדרבנן. וכן שי' החינוך (מנחם ש"ג) ועיי"ש במנחת חינוך (לוח ז',) ודעת הר"ן (סי' ע"ז כ"ה): והאורחות חיים (ריש כל מוס"מ), וכן נראה מדברי הרמ"ך ובעל ההשלמה בהשגותיהם על הרמב"ם (שם), דהבינו כן בדבריו דהוא איסור דרבנן. וקראי אסמכתא בעלמא.

ב. ותמוה הקרן אורה (מ"ח ב. ד"ה משקין) בפירוש המשניות לרמב"ם (מ"ח ב. ד"ה פ"א) כתב: "באה קבלה כי חולו של מועד אסור בעשיית מלאכה". ובלשון הרמב"ם "קבלה" היינו הלכה למשה מסיני, וא"כ אין להוכיח ממה שכתב בהלכותיו דהוא מדברי סופרים, שזהו רק איסור דרבנן, דהלא קורא לו "קבלה".

ומבאר הקרן אורה, דכוונת הרמב"ם דאיכא ב' טעמים לאיסור מלאכה בחוה"מ, הראשון, משום דנקרא מקרא קודש, והשני משום דהוא זמן חגיגה. דנראין הדברים דס"ל שעיקר טעם איסור המלאכה בחוה"מ הוא מן התורה, כדי שיהיו מזמנים וקוראים לקדש את החג ולשמוח במקדש ה', ועל כן לא נפרט איזה מלאכה אסורה ואיזה מותרת, ונמסר הדבר לחכמים יודעי רמזות התורה וכוונתה, והם יורו איזה מלאכה אסורה ואיזה מותרת, ועל הנקודה הזאת תסוב כל איסורי מלאכת חוה"מ שאין בהם איסור מצד עצמם של הימים כי אינן קוראים יום טוב, ועיקר האיסור הוא כדי להיות פנויים אל הקדושה לקיים מצות החגיגה והשמחה, עע"ש בכל דבריו באריכות.

ג. ויש לדון בהאי כללא אי היכן שהרמב"ם כתב לשון "קבלה" הוא בהכרח הלכה למשה מסיני, ואף שבהרבה מקומות אכן הרמב"ם נוקט לשון "קבלה" על הלכה למשה מסיני, כגון גבי מומאות התהום (פ"ג מנזירות כ"ג, ופ"ו כ"ז), ובעוד הרבה מקומות. אך בהכרח צ"ל שלא בכל מקום לשון קבלה ברמב"ם הוא הלכה למשה מסיני, ויכול להתפרש קבלה קדומה מדברי חז"ל, דהלא הרמב"ם קבע בהל' ממרים (פ"א, סי' ג') דבהלכה למשה מסיני אין שייך שיהיה מחלוקת, ואם יש מחלוקת מוכרח דאין זה הלכה למשה מסיני. ולהלן (פ"ד כ"ה) מביא מחלוקת בין החכמים אי אחד אומר קבלה ואחד אומר שאין זה דין עיי"ש, ואיך שייך שיהיה מחלוקת, והרי מוכח שאין זה הלכה למשה מסיני, וע"כ לשון קבלה שייך גם על מצוות דרבנן, ויש עמדי עוד ראיות לזה, ואכמל"ב.

ד. הרמב"ן (פ"ז כ"ה ד"ה ב) מחלק בין מלאכה שאינה לצורך המועד ואינה דבר האבד שהיא אסורה מן התורה, ומלאכה שהיא לצורך המועד היא מותרת, אף מלאכת אומן, ואף על גב דאית ביה טירחא יתירא. וכן כל דבר אבד, אף על פי שאינו לצורך המועד מותר ואף על גב שהוא טירחא יתירא. וחכמים מדבריהם אסרו קצת מלאכות, אבל עיקר חוה"מ דבר תורה הוא. ועיי' נמוקי (מ"ח ב. מדפי כ"ה) ובביאור הלכה (רי"ס חק"ל), ובטורי אבן (קונטרס אבן מלואים חגיגה י"ח). בביאור שיטת רמב"ן.

וכתבו הטורי אבן (שם) והפמ"ג (שם) דלהסוברים דמלאכת חול המועד דאורייתא לוקין על לאו דחול המועד. והמנחת חינוך (שם) העיר על דבריהם שכבר מפורש בנמוקי (שם) שאין לוקין על מלאכת חול המועד אף על גב דנפקא לן מ"את חג המצות תשמור", ומשום דהוי לאו שבכללות.

מלאכות המותרות בחול המועד הם המישה: א. דבר האבד אם לא יעשנו עתה. ב. כל דבר שהוא לצורך אוכל נפש (ואפילו מעט אומן). ג. שאר צרכי המועד, באופן שיעשה מעשה הדיוט. ד. ובשביל פועל שאין לו מה יאכל. ה. וצרכי רבים. ופרטי דיניהם:

א. דבר האבד, מותר אפילו מעשה אומן ואין צריך שינוי. אך במקום שההפסד הוא מועט, מותר רק מעשה הדיוט. כדאיתא בדף ז ע"א גבי כותל גינתו שנפרץ. במקום שיש טירחא יתירא לא התירו דבר האבד, כמבואר בריש מכילתין. ואסור לכוון מלאכתו למועד.

ב. מלאכת אוכל נפש, מותר גם מלאכת אומן, וגם טירחא מרובה מותרת, וכתב בחיי אדם שגם מותר לכוון מלאכתו למועד במלאכת אוכל נפש.

ביאורים ומילואים - על סדר הדף היומי

ג. שאר צורכי מועד, לא התירו במעשה אומן, ולכן מותר או להדיוט [שאנו מיומן כ"כ במלאכה] כדרכו, או לאומן ע"י שינוי (מ"ק ס:), ואסור לכוון מלאכתו למועד.
ד. פועל שאין לו מה יאכל, מותר אפילו מעשה אומן, ואי"צ שינוי. ומותר אפילו מלאכות שאינן לצורך המועד, ושאין דבר האבד.

ה. צרכי רבים, אם זה לצורך המועד מותר אפילו מעשה אומן [באופן שיש בהם צורך הגוף]. ואם אינם לצורך המועד, מותר במעשה הדיוט או מעשה אומן בשינוי. וצרכי רבים מותר אפילו בכוונת מלאכתם למועד.
בטעם ההיתר של דבר האבד, כתב הריטב"א (מ"ק י"ג.) כדי שלא יהא דואג על אבדו וימנע משמחת יום טוב. ובא"ל רבה (סוף ס' מק"ל) כתב טעם ההיתר כדי שלא יצטער על אבדתו ויבטל מלימודו.
וטעם ההיתר של פועל שאין לו מה יאכל, גם בזה כתב הריטב"א שם, כדי שלא יהא דואג וימנע משמחת יום טוב. ובנמוק"י (ס' כתב הטעם שאין לך דבר האבד גדול מזה).
וטעם ההיתר של צרכי רבים, משום שצרכי רבים אינם נעשים אלא בשעה שהכל בטלים ממלאכתם, ואם לא יתירו להם אז יתבטל הדבר ולא יעשה. וכתב בפמ"ג (א"ח ר"ס תמ"ז) דהוה קצת כדבר האבד, וכתב בביאור הלכה (שם ד"ה ל"ח), שדומה למלאכה לצורך מצוה שמותר בחוה"מ.

בגמ', תמן תנינן משקין בית השלחין, ומצינינן את הקברות וכו'.

ה. מחדש החזון איש (יו"ד ס' י"ט ס"ק י"ג תמ"ז): "נראה בדומננו שאין לנו בתי דין כימים הראשונים שיפקחו על ציון הקברות וכדתנן רפ"ק דמו"ק ובר"מ פ"ח מטו"מ ה"ט, ראוי לן לזהר שלא לקבור אלא בבתי קברות המפורסמות, וזה מגין על מהרת א"י וכדתנן מקואות פ"א מ"א, ולכן ראוי בשעת מלחמה לקבור ע"מ לפנות ויהי' ראוי לפנות, ונראה דסתמא הכי הוא כיון שכן הוא הנכון, ועוד כיון דרצון המשפחה כן שלכם השבור על ההרוג מרגיש עגמת נפש יתירה במה שהוא קבור באדמת שממון ולא בביה"ק, ואילו היו נשאלין בשעת קבורה, היתה דעתם לקבורו ע"מ לפנותו, סתמא דעת הקוברין כרצון קרוביו ובני משפחתו, וכהונתה ע"מ לפנותו, ועוד אם יש כאן תקלה לכהנים מפני חסרון ציון הקברות, ראוי לפנות בשביל זה, וכש"כ אם מפני לקבורו במקום אבותיו, ויתקיים בנו בלע המוות לנצח וגו' ונתבשר בשורות טובות".

בגמ', ויוצאין אף על הכלאים, לא כבר יצאו מאדר. תיפתר, שהיתה השנה אפילה ואין הצמחין ניכרין.

ו. בבבלי (מ"ק ו.) פריך חכא "ויוצאין אף על הכלאים, ואכלאים בחולו של מועד נפקין, ורמינהו באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים וכו', ויוצאין על הכלאים. רבי אלעזר ורבי יוסי בר חנינא, חד אמר כאן בבכיר, כאן באפיל. וחד אמר, כאן בזרעים, כאן בירקות. והמפרש המיוחס לרש"י (ד"ה כהן צנכי) כתב: "על הבכירות יוצאים בחמשה עשר באדר, על האפילות בחולו של מועד דפסח".
וכן פירש המאירי: "לפי מה שתירצו כאן אתה מפרש משנתנו באפיל או בירקות, והוא שבחמשה עשר באדר יוצאין שלוחי בית דין לבדוק בכל שדה ושדה, שהזרעים כגון תבואה וקטנית נזרעין בתחילת החורף וניכרין בט"ו באדר, ולפיכך יוצאין לבדקן באותו זמן, ומי שלא עקר עוקרין לו, ובחולו של מועד חוזרין שלוחי בית דין לראות את הזרע האפיל שלא ניכר בט"ו באדר ואת הירקות שלא היה מנהגן לזרען אלא סמוך לסוף החורף, ואם יש שם כלאים עוקרין אותן, ושלוחים אלו נוטלין שכן מתרומת הלשכה, ואף על פי שמו"מ כבר היו ניכרין בניסן הואיל ונכנס החדש היו ממתנינן עד חול המועד כדי להיות הפועלים מצויים אצלם בזול".
ומדבריהם למדנו, שבאותה השנה היו יוצאים שלוחי ב"ד ב' פעמים, אחת בט"ו אדר, ושניה בחוה"מ פסח אמנם מלשון הגמ' בסוגיין משמע, דלאו באותה שנה מיירי, אלא בשנה שהיתה אפילה לכתחילה לא יצאו באדר, אלא המתנינו עד חוה"מ פסח. ולכאורה יש נפק"מ רבה בין התירושים, דלבבלי אף שיצאו באדר, חייבין לצאת שוב אם יש אפילות באותה השנה, אך לירושלמי רק בשנה אפילה יוצאים בחוה"מ, אך אם יצאו בראשונה באדר, אין יוצאין שוב, דאל"ה היה הירושלמי צריך לבאר דבאותה שנה מיירי.

ז. והנה התוס' יו"ט (מ"ק פ"ח מ"ז) כתב אמאי דפסק הרמב"ם (פ"ז מכלאים ס"ו-י"ז) "באחד באדר משמיעין על הכלאים, וכל אדם יוצא לגינתו ולשדהו ומנקין אותו מן הכלאים, ובחמשה עשר בו יוצאים שלוחי בית דין ומסבבים לבדוק וכו'". והזכיר שלוחי בית דין בחולו של מועד הפסח לראות האפיל שיצא". והוא כתי' קמא בגמ' בבלי, ולא חילק הרמב"ם בין זרעים וירקות. ומבאר התו"ט שם, דהוא כיון דבירושלמי בסוגיין תירצו רק החילוק בין אפילות, לכך נקא הרמב"ם רק האי טעמא. ועי' בדרך אמונה להגר"ח קנייבסקי שליט"א (שם ס"ק ע"ז), דאף הוא פי' כן מדילי' דעת הרמב"ם, ושם בציון ההלכה (א"ח ק"י) נדחק לדייק כן מלשון המאירי, ופלא שלא ציין שהתוס' יו"ט מפרש כן להדיא.
ובעניי לא זכיתי להבין דעת קדשו, דהלא הרמב"ם כתב להדיא דיוצאין ב' פעמים, וזה בהכרח אינו כהירושלמי, דחילק בין השנים, אך לא שיוצאים ב' פעמים באותה השנה. ובדוחק י"ל דכוונת התוס' יו"ט, דכיון שחילוק אפילות נמצא אף בירושלמי, ולא חילקו בין זרעים לירקות, לכך נקט הרמב"ם חילוק זה, אך כהבבלי דהוא באותה השנה. אך זה דחוק לומר כן, דהלא אילו הירושלמי היה מחלק באותה השנה עצמה בין אפיל לבכיר, אולי אף היה מחלק בין ירקות לזרעים, אך מה שלא חילק שיוצאים ב' פעמים, הוא דהוי הפסד ממון שכן השליחים, ועי' בתוס' (מ"ק ס'ט) ולכך בהכרח אין זה תי' הירושלמי, וצ"ב.

ביאורים ומילואים - על סדר הדף היומי

ח. ועתה האיר לי השי"ת ומצאתי בס"ד להאזהרה הקדוש בחיבורו ראשון לציון (מ"ק ס"ט) שעמד בזה, והפליא להקשות על התוס' יו"ט, ואף הוא הבין כדברינו הנ"ל, לחלק בין תי' הירושלמי דמייירי בשנים נפרדות, לבין תי' הבבלי דמייירי ב' פעמים באותה השנה, עיי"ש.

ושו"ר שבפי' מהר"י קורקוס (ס"ט, כ"ט) כתב: "באחד באדר משמיעין וכו'. הובאה פ"ק מ"ק ושם נתבאר כל מה שכתב רבינו עד סוף הפרק". וכן הוא לשון הכסף משנה (ס"ט כ"ט), ולא תלו שטעמו לחלק בין אפילות לבכירות הוא מחמת דברי הירושלמי בהא, והיינו כדאמרן דאין זה אותו תירוץ אלא חילוק אחר. ואף שדבריהם אינם תימה על התוס' יו"ט, אך נראה בעיני דהוא קצת פלא על הגר"ק שליט"א, דהלא הוא לא פי' זה בשם התוס' יו"ט אלא מדילי, ואמאי לא הרגיש דמהר"ק והכס"מ לא עלה על דעתם לתלות שי' הרמב"ם בתי' הירושלמי, וצ"ב.

אמנם דעת השפת אמת (ס"ט, ד"ט כ"ט) כ"א כ"א כ"א כ"א (לפ"ל) להשוות בין הירושלמי להבבלי, וז"ל: "בתי"ט כתב לפרש טעם הרמב"ם משום דבירושלמי איתא הכי, ובס' ראשון לציון השיג עליו דשיטת הירושלמי אינו כתלמודא דידן דשם איתמר שהיתה השנה אפילה אבל אין לחייב לצאת בשנה אחת ב"פ ע"ש שהאריך, ולדעתי אין בדבריו כדאי לעשות מחלוקת בין התלמוד שלנו להירושלמי, ונראה פשוט דאפי' בשנה אפילה הרבה תבואות נגמרו בעתם אלא שיש כמה שדות מאוחרין ויוצאין ב' פעמים". ע"כ. והיינו, דאף להירושלמי היו יוצאין ב' פעמים, וכוונת הירושלמי דבשנה אפילה חלק מהתבואה מתאחרת, ולכך צריך לצאת שוב פעם, ואף שלשון הירושלמי קצת דחוק, דלא נקט אותה הלשון דקאמר בתחילה גבי הקברים, אך עדיין זה היה יותר נראה להשפ"א לתלמוד בפשט, מאשר לחלק בין הירושלמי לבבלי, ובמיוחד שהתוס' יו"ט להדיא השווה תירוציהם, ודו"ק.

מסכת שקלים פ"א ה"ב

בגמ', מניין שהפקר ב"ד הפקר וכו' מניין שהיא פטורה מן המעשרות וכו' א"ר אבון אין מן הדא לית את ש"מ כלום, שמור את חודש האביב שומריהו שיבוא בחידושו.

ט. ומשמע דקודם לתירוץ של רבי אבון, הבינה הגמ' דמן התורה אי אפשר לעבר שנת השמיטה, ולכך העיבור חל מדרבנן והפטור מהמעשרות הוא רק מכת הפקר ב"ד הפקר. והוא פלא גדול, דא"כ היה לה להגמ' לומר חידוש גדול יותר, דרבנן מפקיעים דין חמץ מהתורה ע"י עיבורם, דהלא חודש הנוסף הוא רק מדבריהם, וחודש אדר השני בשנת השמיטה הוא ע"פ התורה ניסן, ובפורים דמוקפים שחל בו, היה כבר צריך להיות פסח. ואלא ע"כ אין זה הפקעת התורה, דהתורה מסרה הכוח לחכמים לעבר השנים ולקדש חודשים, אף באנוסים מוטעין ושוגגין (כ"ט כ"ט), וא"כ מדוע לענין הפקעת המעשרות צריכין להגיע לתי' הפקר ב"ד הפקר, דהלא אי התורה מסכימה על עיבור השנה, במילא נמשכת שנת השמיטה עוד חודש, וצ"ב.

ובאמת דהצל"ח (צרכי סיג) כתב, שהדרשה "אתם אפילו שוגגים" לא נאמרה אלא לגבי קידוש החודש אבל לא לענין עיבור השנים, ומביא כמה ראיות לזה. אך המנחת חינוך (מנחת חינוך) תמה עליו במאוד, שא"כ איך יכולים חכמים לעבר מפני שאר דברים, ואיך יכולים לעקור את המועדות לעשות בהם מלאכה ולאכול חמץ בפסח, עיי"ש שדחה ראיותיו.

ואולי י"ל, שהירושלמי סובר, אף שעיבור ב"ד הוא עיבור מן התורה אף בעיבורו שלא כדין, זה רק לענין קביעת המועדים, אבל לא לשאר דברים אם לא מפני שהפקר ב"ד הפקר, שעיקר הלימוד עיבור ב"ד מקרא ד"אשר" בשוגג היא, "תקראו אתם", שקריאת ב"ד עושה את המועדים, שיש לבי"ד כוח לקדש את המועדים בקריאתם, כמ"ש בפסחים (ק"י): יומא טבא דישאל הוא דקבעי ליה, דקמעברי ירחי וקבעי לשני מקדש ישראל והזמנים. ולכן אם עיבור אדר בשביעית וקבעו את הפסח בחודש שלאחריו, הוא פסח מה"ת. אבל מילפוטא זו אינו נלמד דין הפטור ממעשרות בחודש של שביעית שעיבורו שלא כדין ושפיר מוכיח בירושלמי בסוגיין שהפקר ב"ד הפקר.

י. והנה רבי אבון דחה את הראי' שהפקר ב"ד הפקר ואמר, אין מן הדא לית את ש"מ כלום, שמור את חודש האביב שומרהו שיבוא בחידושו. ובשיירי קרבן פירש, שעיבור השנה מפני האביב מותר מה"ת הלכך אפילו אם עברוהו בשביל שאר דברים מעוברת.

וכן משמע מפ' הפני משה, דאין ראי' שהפקר ב"ד הפקר, "דשאני התם לפי שיש לעיבור השנה רמז מה"ת, דכתיב שמור את חודש האביב וכו', אפילו בשביעית אם עיבורו לצורך, מעוברת היא ולעולם בעלמא אין הפקר ב"ד כשאר הפקר להיות פטור ממעשר". וכוונתו כיון שעיבור השנה בשביל האביב הוא מה"ת הלכך אפילו עיבורו לצורך דהיינו שעיבורו בשביל שאר דברים ג"כ מעוברת היא.

ויסוד פירושם הוא, שעיבור מפני האביב הוא מן התורה, אבל העיבור מפני שאר דברים הוא מדרבנן, כמו שהוכיח בתו"ח לסנהדרין (י"ג): שכן היא דעת הרמב"ם, עיי"ש, אלא שמשום שיש עיבור מה"ת, היינו שעיבור מפני האביב, תיקנו גם בעיבור מפני שאר דברים שהוא פטור מן המעשרות.

אבל לכאורה נראה שזהו קצת דחוק, דמהיכי תיתי להשוות עיבור דרבנן לעיבור דאורייתא, דסוף סוף העיבור מפני שאר דברים הוא מדרבנן וא"כ מוכח דהפקר ב"ד הפקר.

יא. והנה הגר"א והקרבן העדה פירשו "שומרהו שיבוא בחידושו פ' וא"כ הוי העיבור מדאורייתא ולכך פטור מן המעשרות".

ביאורים ומילואים - על סדר הדף היומי

אלא שקשה לפי"ז, אמאי מיייתי ר' יונתן ברי' דריב"א מברייטא זו שהפקר בי"ד הפקר, וכי לא ידע הדרשה, שמור את חודש האביב שומרהו שיבוא בחידושו, שהיא מפורשת בספרי ראה (סי קמ"ז), ובע"כ צ"ל, דר"י ברי' דריב"א סבר שהברייטא מייירי בעיבור מפני שאר דברים, שהוא מדרבנן ולכך מיייתי ראי' שהפקר בי"ד הפקר, וא"כ אמאי דחי ר' אבון, מהדא לית את ש"מ כלום, שמור את חודש האביב וכו' והא הברייטא מייירי בעיבור דרבנן.

ולא מסתברא לומר, שר' אבון סובר דעיבור השנה מפני שאר דברים הוא ג"כ דאורייתא, זה אינו, דהא מקרא שמור את חודש האביב אין ללמוד על הצורך של שאר דברים.

וי"ל, דר"י ברי' דריב"א סבר דהברייטא מייירי בעיבור של שאר דברים ולא הכי מוכיח שפיר שהפקר בי"ד הפקר, ומה שהכריח לר"י ברי' דריב"א לאוקמי הברייטא בעיבור מפני שאר דברים ולא בעיבור מפני האביב, משום שסובר שבעיבור מפני האביב מותר לעבר בשביעית אף לכתחילה, כדעת הרמב"ם, ובברייטא נאמר שלכתחילה אין מעברין בשביעית ורק אם עיברוה מעוברת, ולא הכי מוקי הברייטא בעיבור מפני שאר דברים, שאז אסור לכתחילה ורק בדיעבד היא מעוברת, ומוכח דהפקר בי"ד הפקר. ור' אבון דחי ואומר, שיש לומר שהברייטא מייירי בעיבור מפני האביב ולכך היא מעוברת, אלא שלכתחילה אסור לעבר בשביעית אף מפני האביב וא"כ אין ראי' שהפקר בי"ד הפקר.

דף ג' ע"ב

במשנה, העיד בן בוכרי ביבנה כל כהן ששוקל אינו חוטא, א"ל ריב"ז וכו' הואיל ועומר ושתי הלחם ולחם הפנים שלנו היאך נאכלין.

י"ב. פירש"י (מנחות כ"ח: ד"ה העיד בן בוכרי): דמפרש במס' שקלים דדריש כל העובר על הפקודים, לאפוקי שבט לוי דלא נפקד עמהם. והרע"ב במתניתין (שקלים פ"א מ"ג) דכתיב "כל העובר על הפקודים מבין עשרים שנה ולמעלה", ודריש לאפוקי שבט לוי שלא נפקדו מבין עשרים שנה, אלא מבין חודש.

אבל בקרבן העדה בסוגיין מפרש "כל העובר" על הפקודים, שעברו בסך על הפקודים ונמנו. לאפוקי שבט לוי שמשח חלק לאוהל שלהם ומנה אותם בעצמו כדפירש"י בחומש (צמדנר ג' ט"ז), עיי"ש.

יג. והנה, מבואר כאן. שלדעת בן בוכרי כהנים פטורים משקלים בגלל שנאמר וכל מנחת כהן כליל תהיה. ומכיון שאם יש להם חלק בעומר ושתי הלחם על ידי שישקול, לא יוכלו לקיים דין זה של כליל תהיה, ממילא פטורים משקלים.

ובספר **ואם תאמר** (ח"ב ע"ו קמ"ח) הקשה על הא דדרשינן בת"כ (ויקרא כ"ב, כ"ה) מקרא "מיד בן נכר" דאין מקבלים שקלים מן הגוי לקרבנות ציבור ע"ש. ולמה לי קרא, הרי כיון דקיימא לן שקדשי גוים הויין עולות (מנחות ט"ג:), וגם מנחתם כליל (ע"י"ט דרש"י), וא"כ איך ישקול, כיון שאין קרבניהם נאכלים. וכבר קדמו בזה **הגר"פ פערלא** זצ"ל (ציאורי מנחות לרמ"ג א' ד"כ ועדיין), ומבאר דחיישינן שלא ימסרום יפה יפה, ועי' בערכין (ד). דמשמע שבכהנים אי היו יכולין למסור לציבור אף לבן בוכרי היו יכולין להביא, וא"כ מוכח כהגר"פ ודו"ק.

ושם בערכין **פירש"י** (ד"ה שלנו הוא וכו') "אבל במנחת ציבור זיל בתר רובא". **והתשב"ץ** (ח"א סי' קל"ח) **והמהרי"ט** (סי' ה) נסתפקו, בראובן שהדיר עצמו שלא ליהנות משמעון, וגם שמעון שמח על נדרו, וקפץ הוא ג"כ והדירו הנאה מנכסיו, ועתה לא יאבה שמעון ליטול פרס מקופת הצבור מפני נדרו, שלא ליהנות מנכסי ראובן שיש בקופת הצבור, וראובן לא ירצה ליתן בכיס הצבור מפני נדרו שאסר נכסיו על שמעון, והאריכו בזה מובא ע"ש.

וכתב **באר הישר** (ערכין עט): "ולענ"ד יש לפשוט הספק מהא דבסוגיין ודברי רש"י ז"ל, דהא הכהנים לא יאבו ג"כ לתת שקליהם מתחלה, מפני שסוף סוף יצטרכו לאכול מנחות צבור, ובפרטיות נדבתם יש בזה איסור אכילה, כדכתיב וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל, מ"מ אחרי אשר נתנו שקליהם מתירין אותן גם לאכול, מפני ביטול שקליהם ברוב שקלי ישראל, וגם לכתחלה מותרין ליתן על סמך הביטול המאוחר, הרי חזינן שלשכת השקלים היא מקוה טהרה ליתן וליטול באופן כזה, מפני שיש דין ביטול ברוב במטבע כדפירש"י, ולפי"ז ה"נ לא חל הנדר אצל המדיר והמודר רק כשהוא לעצמו, משא"כ כשהנאה בא להמודר ע"י קופת הצבור, נתבטלה מטבעת המדיר בנדבות כל ישראל ומותר להמודר ליהנות, והמדיר מותר לתת לכתחלה, כמו שהכהנים מותרים לשקול שקליהם לכתחלה מפני הביטול המאוחר, וכל הספק לא משכחת רק לפי שיטת התוס' והכ"מ הנ"ל דמטבע חשיב ולא בטיל, אולם לשיטתם תקשה נמי על שקלי הכהנים, אם חשיבות המטבע לא יניח את המטבע להתבטל, איך אוכלים באמת מנחות הצבור, הלא מנחת כהן היא בכליל, ואינה נאכלת מדין התורה" ע"כ. וע"ע **בר"ן** (מנחות ס"ה: ד"ה ולימא) עיי"ש.

בערות וכלאות יתקבלו צרכי ויצולו צדפים הצאים בשם אומנם צ"ל: rabinoviz@gmail.com